

Minister Sprawiedliwości

DL-IV.053.1.2026

Warszawa, 24 sierpnia 2026 r.

Dotyczy: XI.501.15.2026.AM

Pan

Adam Krzywoń

Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich

Szanowny Panie Rzeczniku,

w nawiązaniu do Pańskiego pisma z dnia 9 lipca 2026 r., znak XI.501.15.2026.AM, zawierającego propozycję nowelizacji § 2 pkt 5 lit. x rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 18 czerwca 2019 r. – Regulamin urzędowania sądów powszechnych (Dz. U. z 2024 r. poz. 867, z późn. zm.), polegającej na dodatkowym wskazaniu przepisu art. 36 ustawy z dnia 28 listopada 2014 r. – Prawo o aktach stanu cywilnego (Dz. U. z 2026 r. poz. 393) jako podstawy prawnej postępowań o ustalenie płci metrykalnej, uprzejmie przedstawiam, co następuje.

W dniu 3 lipca 2026 r. w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej zostało ogłoszone rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 26 czerwca 2026 r. zmieniające rozporządzenie – Regulamin urzędowania sądów powszechnych (Dz. U. poz. 897). Mocą § 1 pkt 1 lit. b ww. rozporządzenia wprowadzono zmianę w § 2 pkt 5 lit. x Regulaminu urzędowania sądów powszechnych, prowadzącą do nadania tej jednostce redakcyjnej następującego brzmienia: „x) sprawy o ustalenie płci metrykalnej;”.

W uzasadnieniu projektu wskazano, że zmiana taka stanowi konsekwencję uchwały Sądu Najwyższego z dnia 4 marca 2025 r., sygn. III CZP 6/24, w myśl której sprawy o ustalenie płci metrykalnej (żądanie zmiany oznaczenia płci w akcie urodzenia) nie są rozpatrywane w ramach powództwa z art. 189 k.p.c., lecz w trybie nieprocesowym, przy zastosowaniu w drodze analogii art. 36 ustawy z dnia 28 listopada 2014 r. – Prawo o aktach stanu cywilnego (Dz. U. z 2026 r. poz. 393). W konsekwencji z przepisu usunięto dopowiedzenie w nawiasie

wskazujące na rozpoznawanie – jako pilnych – spraw o ustalenie płci metrykalnej na podstawie art. 189 k.p.c. Zmiana ta miała charakter porządkujący. Uwzględniła ona założenie, że w wyniku wymienionej uchwały Sądu Najwyższego utrwali się praktyka rozpoznawania spraw o ustalenie płci metrykalnej w trybie wskazanym w uchwale. Nowelizacja nie zmieniała charakteru spraw o ustalenie płci metrykalnej jako pilnych – niezależnie od tego, na jakiej podstawie prawnej osoba występująca o zmianę oznaczenia płci w akcie urodzenia opiera swoje żądanie.

W ocenie Ministerstwa Sprawiedliwości opisana nowelizacja w sposób optymalny realizuje cel przyświecający wystąpieniu Pana Rzecznika. Zastosowane rozwiązanie wydaje się lepsze od postulowanego wskazania dodatkowej podstawy rozpoznawania spraw o ustalenie płci metrykalnej z uwagi na to, że:

- pomimo mogących jeszcze się toczyć postępowań z powodztw wytoczonych na podstawie art. 189 k.p.c. (pomijając nawet kwestię dokonania bądź niedokonania zmiany trybu postępowania na podstawie art. 201 § 2 k.p.c.), w wyniku przywołanej uchwały Sądu Najwyższego należy zakładać zaniechanie stosowania tego przepisu jako podstawy rozpoznawania przedmiotowych spraw, w związku z czym pozostawienie wskazania na art. 189 k.p.c. w § 2 pkt 5 lit. x Regulaminu urzędowania sądów powszechnych mogłoby być mylące dla adresatów;
- zgodnie z zasadą *iura novit curia* sąd co do zasady pozostaje związany jedynie żądaniem pozwu lub wniosku, a nie wskazaniem jego podstawy (*arg. ex* art. 187 § 1, w tym w zw. z art. 511 § 1, oraz art. 321 § 1, w tym w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.).

Z wyrazami szacunku

Z upoważnienia Ministra Sprawiedliwości

Arkadiusz Myrcha

Sekretarz Stanu

/podpisano elektronicznie/